N:o 107.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1899, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af mark från förra landshöfdingebostället kungsgården Noret i Kopparbergs län för utvidgning af Falu stads område.

(I. A.)

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 79) af den 24 mars innevarande år meddelas, hurusom magistraten i Falun med skrifvelse den 9 januari innevarande år till Kongl. Maj:t öfverlemnat och till bifall förordat en af stadsfullmägtige i Falun gjord ansökning, att staden måtte få, för stadens utvidgande och förskönande, mot löseskilling, som borde bestämmas efter de i kongl. förordningen angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof den 14 april 1866 stadgade grunder, från den till förra landshöfdingebostället kungsgården Noret hörande, inom stadens område belägna mark inlösa ett med litt. B och C å en ansökningen bilagd, af stadsbyggmästaren G. Skarin öfver en del af kungsgårdens inom stadens område belägna mark upprättad karta betecknadt område om tillsammans 24 hektar 85 ar 78 qvadratmeter samt, till utvidgande af den under anläggning varande stadsparken, likaledes inlösa

ett område om 13 hektar 12 ar 97 qvadratmeter, å samma karta betecknadt med litt. A, eller, derest hinder skulle möta för staden att förvärfva begge dessa områden, att staden måtte få inlösa det område, som å kartan betecknats med litt. B och C.

Vid ansökningen hade jemte sistberörda karta fogats en af stadsbyggmästaren Skarin utarbetad och år 1886 utgifven karta öfver Falu stad samt en af förste landtmätaren C. O. Widmark år 1898 upprättad karta öfver alla egorna till kungsgården Noret jemte beskrifning äfvensom utdrag af stadsfullmägtiges i Falun protokoll den 7 sistlidne januari, hvaraf inhemtades, att, sedan, med anledning af en inom stadsfullmägtige väckt motion om vidtagande af lämpliga åtgärder för förvärfvande från sagda kronodomän af erforderligt jordområde för den nya sydöstra stadsdelens fortsättning och utsträckning åt söder, stadsfullmägtige uppdragit åt sitt beredningsutskott, förstärkt med ordförandena i drätselkammaren och byggnadsnämnden, att utreda, huru stora områden af ifrågavarande mark vore behöfliga för en ny stadsdel m. m., det sålunda förstärkta beredningsutskottet i ärendet afgifvit utlåtande af hufvudsakligen följande innehåll.

Med den tillväxt i folkmängd, staden redan under de senaste åren företett, vore en utvidgning af dess planlagda område af behofvet påkallad, hvilket behof blefve rent af trängande inför den hastiga och storartade tillväxt i folkmängd, staden inom de allra närmaste åren med största sannolikhet ginge till mötes. Redan innevarande år komme en fabrik för tillverkning af lokomotiv och jernvägsvagnar att uppföras i stadens omedelbara närhet och delvis inom dess område, hvilken anläggning skulle bereda stadens folkmängd en omedelbar tillökning af omkring 3,000 personer, förutom hvad den utveckling af handel och handtverkerier, som af ej mindre berörda industriella anläggning än äfven den sannolika tillkomsten af två nya jernvägslinier, Falun—Vansbro och Falun—Kilafors, framkallades, kunde medföra med afseende på ökad folkmängd. Då staden mot söder begränsades af sjön Tisken, mot öster af en betydlig höjdsträckning, mot norr af en genom sitt sanka läge för byggnadsverksamhet otjenlig trakt och mot vester af en århundraden igenom af kopparrök från Falu grufva förbränd och för all vegetation oemottaglig ödemark, hänvisade det behof af väsentligt ökad tillgång på byggnadstomter, som redan inom den närmaste tiden komme att på ett känbart sätt göra sig gällande, staden att för stadsplanens utvidgning söka förvärfva mark från den sydost om staden belägna kungsgården Noret.

Det å omförmälda, af stadsbyggmästaren Skarin öfver en del af kungsgårdens mark upprättade karta med litt. C betecknade område om 19 hektar 95 ar 95 qvadratmeter, utgörande kungsgårdens inom stadens område belägna åkerjord jemte den del af dess skogsmark, som vid eventuelt frånskiljande af denna åkerjord från kungsgårdens öfriga mark syntes böra för vinnande af lämplig egogräns åtfölja åkerjorden, borde i första rummet åt staden förvärfvas, enär detta område, gränsande intill det sunda och tilltalande stadsplansområde, som under de sista åren bebyggts i närheten af den s. k. promenaden, och beläget upp mot den under anläggning varande stadsparken samt sträckande sig i sydostlig rigtning efter landsvägen till Korsnäs, skulle medgifva icke blott den sist bebyggda stadsdelens fortsättning och utvidgning åt sydost, utan jemväl, till stadens förskönande, anläggning af en esplanad såsom en fortsättning af promenaden och ledande till stadens nya begrafningsplats, hvarjemte vägen till Korsnäs komme att såsom hufvudgata sträcka sig rakt genom den nya stadsdelen. Härigenom skulle icke blott vägens nuvarande tvära krökningar undvikas, utan äfven begrafningsplatsen komma att befrias från den störande inverkan af liflig landsvägstrafik, hvarförutom, om ock den sålunda tilltänkta nya stadsdelen komme att ligga något aflägsen från de äldre stadsdelarne, den i stället blefve närbelägnare ej mindre södra jernvägsstationen, der rörelsen vore i ständig ökning och dit de båda ifrågasatta nya jernvägslinierna skulle inledas, än äfven den blifvande vagnfabriken, till hvilken en öfvergång af slussen kunde bereda en kort förbindelseled från det område af kungsgårdens mark, hvarom nu vore fråga.

Då emellertid det med litt. C betecknade området icke ens för den närmaste framtiden skulle fylla behofvet af byggnadsplatser, vore det med litt. B å kartan betecknade området, innehållande 4 hektar 89 ar 83 qvadratmeter, äfven för ändamålet behöfligt, och skulle detta senare område i följd af sitt högre, utmärkt sunda läge i skogens omedelbara närhet utan tvifvel blifva synnerligen lämpligt och begärligt till tomtplatser.

Med fästadt afseende å de betydliga uppoffringar, som af samhället och enskilde under de sista åren gjorts för anläggning af planteringar å skilda platser inom staden samt af en stadspark, till nytta och trefnad i främsta rummet för den arbetarebefolkning, som utgjorde största delen af stadens invånareantal, och hvilken stadspark kunde vinna en välbehöflig utvidgning genom kungsgårdens derintill gränsande skogsmark, hvarigenom ock den tilltänkta nya stadsdelen sattes i omedelbar förbindelse med stadsparken,

syntes icke blott de nu nämnda områdena, som vore afsedda för stadsplanens utvidgning och till bebyggande inom den närmaste framtiden, utan äfven den inom stadens område liggande del af kungsgårdens skogsmark, som å kartan betecknades med litt. A och omfattade 13 hektar 12 ar 97 qvadratmeter, böra åt staden förvärfvas.

Efter remiss hade domänstyrelsen den 24 sistlidne februari afgifvit utlåtande öfver ansökningen; och hade styrelsen dervid öfverlemnat inhemtade yttranden af domänintendenten och Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet, af hvilka myndigheter domänintendenten, under anförande hufvudsakligen, att staden åtminstone för de närmaste femtio åren knappast syntes vara i behof af det med litt. A å kartan betecknade området, föreslagit, att Kongl. Maj:t måtte endast i så måtto bifalla ansökningen, att staden finge inlösa de å kartan med litt. B och C betecknade egoområdena, och Kongl. Maj:ts befallningshafvande hemstält om bifall till ansökningen i enlighet med domänintendentens förslag.

För egen del hade domänstyrelsen anfört, att kungsgården Noret blifvit genom styrelsens kontrakt den 2 mars 1888 utarrenderad under tolf års tid från den 14 mars 1889 mot ett årligt arrende af 1,100 kronor, deraf 100 kronor för fri disposition öfver skogsafkastningen; att från egendomen förut exproprierats jord dels för Gefle—Dala jernväg, dels af Falu stad för begrafningsplats och väg till densamma, så att egendomens nuvarande område utgjorde 221 hektar 22 ar 95 qvadratmeter, deruti likväl icke inginge vägar och arealen af ett omtvistadt mindre område; att styrelsen för Gefle—Dala jernvägsaktiebolag jemväl anhållit att för utvidgning af Falu jernvägsstation få från egendomens nuvarande område ytterligare expropriera tillsammans 3 hektar 56 ar 6 qvadratmeter med derå uppförda byggnader; samt att, derest denna ansökning vunne bifall och Kongl. Maj:t jemväl bifölle Falu stads nu ifrågavarande ansökning om expropriation af de å kartan med litt. A, B och C betecknade områdena, af egendomen komme att återstå, att för statsverkets räkning förvaltas, 180 hektar 25 ar 6 qvadratmeter, men, om, såsom af de lokala myndigheterna föreslagits, stadens ansökning, i hvad den afsåge expropriation af det med litt. A betecknade området, icke skulle bifallas, egendomens återstående areal komme att utgöra 193 hektar 38 ar 57 qvadratmeter, deraf 9 hektar 97 ar 6 qvadratmeter tomt och åker, 66 ar 3 qvadratmeter äng, 182 hektar 3 ar 27 qvadratmeter afrösningsjord, hufvudsakligast skogsmark, och 71 ar 8 qvadratmeter impediment; och hade styrelsen förklarat sig sakna anledning till-

styrka bifall till ansökningen, i hvad den afsåge rätt till expropriation af det å kartan med litt. A betecknade området, men, enär ofvannämnda med litt. B och C betecknade egoområden ostridigt vore för stadens utvidgning behöfliga, hemstält, att ansökningen om expropriation af dessa områden måtte bifallas, dervid styrelsen dock, jemte meddelande, att å det med litt. C betecknade området funnes uppförda följande kronan tillhöriga åbyggnader, nemligen en dagkarlsstuga med tre rum och förstuga på nedra botten och två kammare på vinden, ett vedlider med bod, ett svinhus och en bod, förklarat sig anse, att för rätten att expropriera detta område borde fästas det vilkor, att staden förklarades skyldig ombesörja nya byggnaders uppförande i stället för de nu befintliga äfvensom dermed följande tomtplanering.

På grund af hvad i ärendet förekommit har Kongl. Maj:t nu föreslagit Riksdagen att medgifva,

att af förra landshöfdingebostället kungsgården Noret finge till staden Falun med eganderätt upplåtas de å ofvan omförmälda, af stadsbyggmästaren Skarin öfver en del af kungsgårdens mark upprättade karta med litt. B och C betecknade områden, tillsammans omfattande 24 hektar 85 ar 78 qvadratmeter, jemte derå växande skog, mot det att staden till kronan för nämnda områden erlade lösen, som skulle bestämmas i den ordning, som i kongl. förordningen den 14 april 1866 vore föreskrifven i fråga om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, samt under vilkor i öfrigt,

att områdena finge af staden tillträdas vid nu löpande arrendeperiods utgång den 14 mars 1901,

att löseskillingen skulle erläggas vid tillträdet och af staden till landtränteriet i länet inbetalas,

att staden före områdenas tillträdande å den i kronans ego bibehållna delen af kungsgården å plats, som vid laga syn bestämdes, och enligt de närmare föreskrifter, som dervid meddelades, ej mindre verkstälde erforderlig planering af tomter för uppförande af nya byggnader i stället för de å det med litt. C betecknade området nu befintliga än äfven, så tidigt, att byggnaderna blefve till insyning färdiga före den 14 mars 1901, uppförde dylika, för egendomens skötsel tillräckliga byggnader, hvarefter de äldre byggnaderna finge af staden fritt disponeras, samt

att staden uppsatte och för all framtid underhölle stängsel mellan de upplåtna områdena och kronans angränsande mark;

och har Kongl. Maj:t tillika föreslagit Riksdagen att medgifva, att

löseskillingen för ifrågavarande jordområden finge tilläggas fonden för anordnande af lokaler för statens embetsverk i hufvudstaden och för sådant ändamål till statskontoret inlevereras.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling detta ärende blifvit hänvisadt, får, efter tagen kännedom af de till ärendet hörande handlingar och kartor, hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 maj 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.